

Statsminister Vilhelm Buhls (S) 'antisabotagetale', 2. september 1942

<http://danmarkshistorien.dk/leksikon-og-kilder/vis/materiale/statsminister-vilhelm-buhls-s-antisabotagetale-2-september-1942/>

Kildeintroduktion:

Vilhelm Buhl var blevet statsminister efter Thorvald Staunings død i maj 1942. Den 2. september 1942 henvendte han sig i en radiotale til den danske befolkning med nedenstående appel om at stoppe sabotagen og hjælpe politiet med at opklare den. Baggrunden for talen var, at modstandsbevægelsen i løbet af sommeren 1942 var begyndt at foretage forskellige sabotageaktioner. Besættelsesmagten meldte klart ud, at sabotagen måtte stoppes og lagde derfor pres på den danske regering. Besættelsesmagten betvivlede de danske myndigheders evne og lyst til at stoppe sabotagen.

Sabotagen var derfor en trussel mod samarbejdspolitikken, der for regeringen var vigtig for at kunne opretholde den nationale selvstændighed og integritet. Den danske regering blev sat i et uløseligt dilemma. På den ene side var den presset af besættelsesmagten og kampen for opretholdelsen af samarbejdspolitikken, og på den anden side var den presset af en begyndende stemning i befolkningen, der gik imod besættelsesmagten og den danske samarbejdspolitik.

Talen illustrerede regeringens oprigtige modstand mod sabotagen, men også dens forsøg på at tilfredsstille besættelsesmagten, så samarbejdspolitikken kunne opretholdes. Talen fik dog ikke de store konsekvenser - sabotagen fortsatte. Nogle dage senere opfordrede den tidligere minister John Christmas Møller (K), der var flygtet til Storbritannien, befolkningen til at fortsætte sabotagen.

Der er ved de forskellige Lejligheder blevet sagt, at den danske Befolkning i det store og hele loyalt har efterlevet Kongens og Regeringens Opfordringer til at undlade enhver Handling og enhver Udtalelse, som kun var egnet til at vanskeliggøre de Bestræbelser, der saavel fra officielt Hold, som fra ansvarsbevidst, privat Side udfoldes for vedblivende at sikre Opretholdelsen af Ro og Orden her i Landet.

5 Dette er sagt med Rette. Langt den overvejende Del af Befolkningen har indset, at det for det danske Samfundsliv under Besættelsen og for Bevarelsen af vore folkelige og nationale Værdier er af fundamental Betydning at undgaa ethvert Uromoment. Og Befolkningens gennemgaaende korrekte Holdning har da ogsaa været den afgørende Forudsætning for, at Forholdene her i Landet har kunnet faa Lov til at udvikle sig efter den Linie, der blev lagt fast den 9. April 1940, og som har sit Udgangspunkt i de den Gang fra tysk Side givne Tilsagn.

10 Der er imidlertid forekommet Undtagelsestilfælde, hvor danske i Uforstand har foretaget sig Handlinger eller i Ord og Skrift er fremkommet med Udtalelser, som er i Strid med den Politik, Regeringen fører, og de Anskuelse, der af det besindige Flertal af Befolkningen næres med Hensyn til den Holdning, vi bør indtage under de herskende Forhold. Til Trods for at der i adskillige saadanne Tilfælde er grebet alvorligt ind fra Statsmagts Side, forekommer det dog stadigvæk, at ubesindige Elementer er paa Færde og foretager sig Handlinger, som er egnet til at forstyrre Ro og Orden og dermed volde Landet Vanskeligheder.

Der er navnlig i den senere Tid forekommet nogle Tilfælde af Sabotage overfor den tyske Værnemagt her i Landet, og det er disse beklagelige Tilfælde, som giver mig Anledning til her at sige nogle alvorlige Ord til Eftertanke.

20 Sabotage i den Forstand, der her er Tale om, er Ødelæggelse eller Beskadigelse af Værdier, som direkte eller indirekte er af krigsmæssig Betydning for en krigsførende Part. Til Sabotage regnes derfor ikke blot Ødelæggelse eller Beskadigelse af egentlig Krigsmateriale, men ogsaa ulovlige Handlinger, som tilsigter en Forstyrrelse af Trafikmidler og af Forsyninger fra de offentlige Værker og lignende, eller som gaar ud paa en Forringelse af det civile Livs Produktionsmidler eller Tilintetgørelse af samfundsvigtige Frembringelser indenfor en krigsførende Parts Interesse.

25 Sabotage er en af de alvorligste Forbrydelser, der kan begaas mod et krigsførende Land, og i Almindelighed kendes der for saadanne Forbrydelser i de krigsførende Lande kun een Straf, nemlig Dødsstraf. Det vil sikkert være almindelig bekendt, at selv Handlinger, der tilsyneladende er forholdsvis uskyldige, og som, hvis de forekom i Fredstid, kun vilde blive belagt med ringe Straf som Tingsbeskadigelse, under Krigstid i de krigsførende Lande bliver betragtet ud fra Synspunktet Sabotage og som Følge deraf for Gerningsmanden medfører den ubønhørlige Konsekvens, at han maa bøde med Livet. Danmark er ikke et krigsførende Land, og vi har med Hensyn til Retsplejen i Sager om Forbrydelser mod den tyske Værnemagt hidtil kunnet opretholde den Ordning, at disse Sager paadømmes ved dansk Domstol, uanset at vor nugældende Lovgivning ikke hjemler Straf af samme Strengthed som tysk Militærstraffelov.

35 Men det maa ikke glemmes, at Danmark med den geografiske Beliggenhed, vort Land nu engang har, og den Stilling vi for Tiden befinder os i, af Tyskland maa betragtes som et Forbindelsesled i den tyske Front mod Vest, og at Tysklands Interesse i Bekæmpelsen af Forbrydelser mod Værnemagten derfor principielt bliver den samme her som i de øvrige Lande og Omraader, der er under tysk militær Kontrol.

40 Og endvidere maa det ikke glemmes, at det først og fremmest er en dansk Statsinteresse at undgaa Sabotagehandling, og det være sig mod Trafikmidler, offentlige Forsyningsindretninger etc. eller mod den tyske Værnemagts Materiel. Direkte eller indirekte er det vort eget Land, der kommer til at lide mest under Følgerne af saadanne Handlinger.

Den danske Regering føler derfor et stort Ansvar med Hensyn til Bekæmpelsen af Sabotage og lignende Forbrydelser, og ud fra dette Ansvar vilde det med Rette kunne bebrejdes mig, dersom jeg ikke talte ganske aabent om de her omhandlede meget alvorlige Spørgsmaal.

5 Det siger sig selv, at Regeringen stadig med den yderste Strenghed vil forfølge Sabotage og anden Forbrydelse mod den tyske Værnemagt med de i vor Lovgivning hjemlede Midler, og der vil fra Politiets Side blive sat ind med al Kraft paa Løsningen af de Opgaver, disse Sager frembyder. Thi Opretholdelse af Ro og Orden maa for Regeringen staa som den første Pligt under Varetagelsen af vort Lands Interesser i denne Situation.

10 Men Regering og Politi formaar ikke alene at skabe den Ro og Sikkerhed, som er en Betingelse for, at Forholdene ogsaa fremefter kan udvikle sig som hidtil. Hertil kræves Medarbejde af alle gode Kræfter i vort Folk, af alle dem, der har Indsigt og Indflydelse paa andre, af hvem et Lederhverv er betroet.

15 Jeg appellerer derfor til alle danske Kvinder og Mænd og vil saa indtrængende, som det er mig muligt, lægge hver enkelt paa Sinde at være virksom for, at Besindighedens Aand stadig kommer til at raade i vort Folk. Og jeg vil navnlig gerne rette denne Appel til Ungdommens Ledere i Skoler, Foreninger og Sammenslutninger af enhver Art, idet jeg beder hver enkelt om at gøre sit bedste for at forhindre, at ungdommelige Elementer i Ubesindighed og Uforstand lader sig forlede til at begaa Handlinger, der under de nuværende Forhold maa betegnes som intet mindre end Dødsens Alvor.

20 Vær med til at gøre det klart for alle, og navnlig for de unge, at den, der begaar Sabotage eller hjælper med dertil eller overfor Myndighederne tilbageholder Viden om Sabotageplaner eller undlader at medvirke til Opklaring af Sabotage, handler mod sit Fædrelands Interesser.

25 Fra dem, hvis Maal det er at undergrave et godt Forhold mellem Tyskland og Danmark, hvilende paa gensidig Hensyntagen og Forstaaelse, mangler det ikke paa Tilskyndelser til at søge en Konfliktsituation bragt til Veje her i Landet, og i Propagandaen her blander sig ogsaa Røster fra danske i Udlandet. Tænk paa, hvor skæbnesvangert det vilde være at give efter for saadanne Opfordringer, skæbnesvangert ikke blot for den enkelte, men for Land og Folk. Lad ikke de faa ubesindige og hensynsløse faa Lov til at drive deres Spil og Ødelægge den rolige Tilstand, som alle besindige danske vil værne om. Men vær med til at fastholde dette selvfølgelige Krav: At Borgere i et af Tyskland besat ikke krigsførende Land maa undlade at foretage Handlinger, der direkte eller indirekte gaar ud paa at ramme den tyske Værnemagt, som i alle Tilfælde først og fremmest vil komme vort eget Land til Skade.

30 Det er mit Haab, at vi ved fælles Hjælp paa det gældende Lovgivningsgrundlag kan komme dette Onde, som hedder Sabotage mod den tyske Værnemagt, til Livs, saaledes at man ikke kommer til at staa overfor den Situation, at der rejses Spørgsmaal om Tilstrækkeligheden af vor nugældende Straffelovgivning eller overhovedet om vor Adgang til selv at holde Justits paa dette Omraade.

35 Lad mig til Slut (...) sammenfatte det, jeg har sagt i en Henviisning til de Ord, Kongen personlig føjede til Regeringens Opraab af 9. April 1940: Under disse for vort Fædreland saa alvorlige Forhold opfordrer jeg alle i By og paa Land til at vise en fuldt ud korrekt og værdig Optræden, da enhver uoverlagt Handling eller Ytring kan faa de alvorligste Følger. Disse Ord maa enhver, der vil vort Fædrelands Vel, lægge sig dybt paa Sinde.

John Christmas Møllers (K) radiotale fra London, 6. september 1942

<http://danmarkshistorien.dk/leksikon-og-kilder/vis/materiale/john-christmas-moellers-k-radiotale-fra-london-6-september-1942/>

Kildeintroduktion:

I løbet af sommeren 1942 begyndte modstandsbevægelsens sabotageaktioner. Den tyske besættelsesmagt gjorde det hurtigt klart, at sabotagen måtte stoppes og lagde derfor pres på den danske regering for at gribe ind. Besættelsesmagten betvivlede de danske myndigheders evne og lyst til at stoppe sabotagen. Sabotagen var derfor en trussel mod den danske samarbejdspolitik, som regeringen ønskede at fortsætte for at opretholde en vis national selvstændighed og suverænitet.

Den 2. september 1942 henvendte statsminister Vilhelm Buhl (S) sig i en radiotale til den danske befolkning med en appel om at stoppe sabotagen. Ved et tilfælde blev talen holdt samme dag, som den britiske luftfartsminister Sir Archibald Sinclair opfordrede de besatte landes befolkninger til at øve sabotage mod de tyske kommunikationslinjer. Nogle dage senere, den 6. september, holdt Det Konservative Folkepartis leder, John Christmas Møller den radiotale, der er gengivet her, over BBC i London.

I talen opfordrer han den danske befolkning til at forsætte kampen og sabotagen. Talen stod dermed i modsætning til Buhls tale og var indirekte en opfordring til at modarbejde regeringens politik. Christmas Møller var tidligere på året flygtet til London, hvorfra han via BBC's radio flere gange opfordrede den danske befolkning til at bekæmpe besættelsesmagten. Han havde hele tiden været modstander af den aktive samarbejdspolitik, og i foråret 1942 var han, sammen med den kommunistiske Aksel Larsen, medstifter af det illegale blad Frit Danmark.

Det er med en ganske særlig Følelse af Alvor og ogsaa, hvis jeg maa bruge et saa stort Ord om mig selv, af afgørende Betydning (i hvert Fald for mig), at jeg i Eftermiddag gaar til Mikrofonen for - i de faa Minutter, der er mig beskaarne - at tale hjem til Landsmænd. Thi lad mig hellere sige det straks, at for mig staar det saaledes, at nu staar ogsaa vi ved et Vendepunkt, hvor en meget vigtig Afgørelse skal træffes, om ikke af Folket, saa dog af mange hjemme.

Hørte De Radioen i Torsdags? Først en Gengivelse af den britiske liberale Luftminister, Sir Archibald Sinclair's Tale, og saa den danske Statsminister Buhls Tale. Det var som Ild og Vand, Nat og Dag. Og vi frie Danske dømmer ikke, men vi mener at have Lov til at sige vor Mening og fremføre vore Anskuelser. Vi forstaar maaske endda, at Statsministeren taler, som han gør. Vi ved jo, hvilke Vilkaar han og hans har at arbejde under.

Man har her i England en Vending, som almindeligvis bruges, naar Gæsterne paa en Restaurant bliver utaalmodige, Passagererne i en Bus, Kunderne i en Forretning og saa fremdeles, og de gør Vrøvl over det ene eller det andet; den lyder i sin Enkelthed saaledes: You see, there is a war on. - Glem ikke, at der er Krig. Og disse Ord, der gælder baade i den mægtige By i Verdensriget og i det lille Danmark, kan jeg hente mine Bemærkninger fra.

You see, there is a war on.

Det er vi alle for tilbøjelige til at glemme, thi vi lever, som om der ingen Krig var - men kun en Situation med nogle Smaabesværligheder m. H. t. Føde, Brændsel og Klæder.

Nej, der er netop Krig - og hvilken Krig.

Verdenshistoriens største og Verdenshistoriens vigtigste. Thi denne Krig er ikke en Kamp om Interesser, men om Ideer. Det er Afgørelsen af, om Herrefolksteorien med alle andre som Slaver skal herske, eller om det ophøjede Standpunkt, det britiske Imperium var ved at naa til for alle Imperiets Folk, skal være raadende i Verden. Denne Krig er ikke Landenes Krig, men den er efter min inderste Mening Krigen mellem godt og ondt, Krigen mellem Sandhed og Ret, mod Løgn og Uret. Derfor vil De ogsaa se, at Krigsmaalet er et helt andet - ja, væsensforskelligt fra Krigsmaalene i 1864, i 1870-71, ja selv i 1914-18. Det tyske Krigsmaal nu er Udslettelsen af alle andre Folk, og derfor vil De ogsaa se nogle enkelte i alle smaa Lande, som styrer mod at klare sig og vil være med i Industrijunkernes Kreds.

Men se, mine Tilhørere, i en saadan Kamp er der intet, som hedder Neutralitet. Jeg har altid hadet det Ord. Der er noget lunkent over det. Hverken varmt eller koldt. Men lad saa være, den Gang det var Interesser og ikke Ideer, det drejede sig om, kunde der maaske være Mening i det Ord, Neutralitet.

I Dag er der det ikke.

Og vi veed jo, at vi Danske hjemme hader Tyskerne, Junkerne, Herrefolket og alt dets Væsen lige saa fuldt, som alle andre fribaarne Folk gør det. Vi veed, at vi Danske hjemme og ude har samme fælles, brændende Ønske, at vi saa snart som muligt maa se Hitlerismen og Nazismen blive slaaet. Og endelig er vi ogsaa enige om, at intet Offer er vort Slægtled for stort, for at kommende Slægtled kan faa Lov og Ret til at leve under menneskeværdige Forhold.

Men - og her bliver altsaa et nyt Men - det kan ikke nytte, at vi kun stiller Fordringer til andre. Det er ikke nok, at vi med Rette beundrer det britiske Folk og dets Heltemod, da det vandt Slaget over England, eller at vi mindes de Tusinder af Dødsofre fra de Dage. Det er ikke nok, at vi lovsynger det norske Folks heltemodige Kamp og beundrer al dets Modstand og dets sejge Kamp mod Nazismens Voldsmænd. Der kræves *aktiv* Gerning og *aktiv* Handling, af hver enkelt af os!

Danmark ikke, men det danske Folk som saadant, er en Allieret og af en Allierets Sind.

Og hvad vil det nu sige:

5 Lad mig først sige, hvad det ikke vil sige - nemlig at Danmark kan faa den Særstilling, blot at lade andre kæmpe og saa vinde Frugterne af andres Arbejde; det passer ej heller vor Natur og vore Ønsker. Men det vil sige, at vi brændende Ønsker de Allieredes Sejr, ønsker Storbritanniens, U.S.A.'s, Ruslands, Kinas og alle de smaa Staters Sejr, for ellers bliver Verden ikke værd at leve i. Vi veed ikke, om der ikke kan blive mange Besværligheder og maaske nogen Uret - javel - men vi veed, at denne Sejr er den eneste Chance, vi har. Og vi tror paa Fremtiden med Storbritannien og dets Allierede.

10 Vi er altsaa ikke neutrale. Man kan overhovedet ikke være neutral mere. Denne gigantiske Kamps Udfald vedrører os alle. Dig og mig, Danmark, Norge og Sverige. Ingen kan melde sig fra.

15 Og her er det at Sir Archibald Sinclair, denne gamle Ærkeliberalist, har fuldkommen Ret. Hele hans Tale byggede paa denne Betragtning, at der kun kan være for og imod. Der er netop i denne Situation ingen Liberalisme. Vi er ikke neutrale. Vi har som Pligt kun at have eet for øje: Hvad skader Tyskland mest, hvad gavner de Allieredes, vore Allieredes Sag. Hvad den britiske, den allierede Krigsledelse mener er gavnligt maa gøres - hvad skadeligt maa undgaas.

Og derfor siger jeg hjem, vel vidende hvad jeg gør, hvor bogstaveligt dødsensalvorlig Situationen er for os alle: Danmark og vi Danske maa tage vor Part af Byrden.

20 Nu er det Transporten, det gælder. Luftministeren sagde: Det er Grunden til, at jeg taler til jer, som kan blive vore Medarbejdere i Afskæringen eller Standsningen af Pulsaarerne i Tysklands Transportsystem. For Aksens Transportsystem er lige saa skrøbeligt som det menneskelige Legeme - naar een Del beskadiges, gaar det ud over det hele. Ødelæggelsen af et Lokomotiv i Frankrig medfører Komplikationer paa den russiske Front. Sænkningen af et Skib eller en Færge immobiliserer Tog, der venter paa at blive lastet eller losset i Havnen, og tvinger Hitler til at flytte sin svære Trafik fra Havet over til de overbelastede Jernbaner. Skade og Forsinkelser, Bombemaskiner og Partisaner - det er de Midler, vi har til med stigende Virkning at kvæle og strangulere Tyskernes Transport-Organisation.

Gør jer Pligt - gør jert Værk.

Ja, lad der blive Sandhed i de Ord, som vi saa mange Gange har sunget, og som nu har Bud til alle. Lad os hver paa sin Plads følge Budet og Kaldet i Ordene:

30 Kæmp for alt, hvad Du har kært,
dø om saa det gælder,
da er Livet ej saa svært,
Døden ikke heller